

УДК 329(477.82)

DOI <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2022.26.40>

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ОСЕРЕДКІВ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ У ВОЛИНСЬКІЙ ОБЛАСТІ У МІЖВИБОРЧІЙ ПЕРІОД

Бугайчук Антон,

здобувач докторантської програми PhD
факультету історії, політології та національної безпеки
кафедри політології та публічного управління
Волинського національного університету
імені Лесі Українки
ORCID ID: 0000-0002-1107-9258

У статті проаналізована діяльність осередків десяти політичних партій («Слуга народу», «За Майбутнє», «Європейська Солідарність», «Сила і Честь», ВО «Свобода», ВО «Батьківщина», «Громадянська позиція», «Об'єднання «Самопоміч», Аграрної партії України, «Громадянський рух «Свідомі») у Волинській області впродовж 2019–2021 років. Ці партії були відібрані за критерієм наявності фракції у Волинській обласній раді або у одній із міських рад міст обласного значення Волинської області за результатами місцевих виборів 2020 року, що означає достатній на нашу думку рівень підтримки партії принаймні серед частини виборців.

В результаті порівняльного аналізу встановлено, що ключовими формами роботи були зустрічі із виборцями, привітання, звіти про здобутки афільюваних депутатів та посадовців, політичні заяви, внутрішньопартійні заходи. Також відбувалася взаємодія із мас-медіа у різних формах для висвітлення роботи як партії, так і окремих лідерів серед виборців.

Спостерігався сильний зв'язок осередків політичних партій із відповідними фракціями у Волинській обласній раді та міських радах обласних центрів, а також із головами громад, які обрані від відповідних політичних партій. Таким чином здобутки в рамках депутатської діяльності та виконання посадових обов'язків частково порівнювали до заслуг партії. Також така тенденція спостерігалася у діяльності органів державної влади у Волинській області та партії «Слуга народу».

У міжвиборчий період спостерігалася загальне зниження активності досліджених осередків політичних партій, передусім ведення агітації та діяльності, яка потребує значного залучення коштів загалом. Винятками із цієї закономірності були політичні конфлікти та кризи як на всеукраїнському так і на місцевому рівні, коли потреба відстояти певні позиції та інтереси змушувала осередки політичних партій або їх лідерів активізуватися.

В результаті дослідження сформульовані практичні рекомендації щодо підвищення стабільності діяльності та інституційної спроможності осередків політичних партій у Волинській області. Цьому сприятимуть забезпечення стабільного державного фінансування політичних партій, які набрали достатню кількість голосів на виборах, а також належного контролю їх витрат. Також потребують вдосконалення етичних стандартів діяльності політичних партій на місцях. Це зокрема відмова від вручення матеріальних цінностей під час зустрічей із виборцями, обмеження щодо участі лідерів політичних партій із партійною символікою під час відкриття об'єктів, куди вкладені державні кошти. Крім цього, жорсткішими повинні бути обмеження щодо афільювання держслужбовців та посадових осіб органів місцевого самоврядування із політичними партіями.

Ключові слова: порівняльний аналіз, політичні партії, місцеве самоврядування, Волинська обласна рада, мас-медіа, публік рилейшнз.

Buhaichuk Anton. Specifics of political party branches' activities in Volyn region in the inter-election period

This article analyzes the activities of ten political parties («Sluha narodu» (Servant of the People), «Za Maybutnye» (For the Future), «Yevropeys'ka Solidarnist'» (European Solidarity), «Syla i Chest'» (Strength and Honor), VO «Svoboda» (Freedom), VO «Bat'kivshchyna» (Motherland), «Hromadyans'ka pozytsiya» (Civic Position), «Ob'yednannya «Samopomich» (Association «Self-Help»), the Agrarian Party of Ukraine, the Civic Movement «Conscious») in the Volyn region during 2019–2021. These parties were selected based on the criterion of having a faction in the Volyn Regional Council or one of the city councils of regional cities of Volyn region after the local elections in 2020, which means a sufficient level of support for these parties.

As a result of the comparative analysis, it was established that the key forms of their activity were meetings with voters, greetings, reports on the achievements of affiliated deputies and officials, political statements, and internal party events. There was also interaction with the media in various forms to cover the work of both the party and individual leaders.

There was a strong connection between the branches of political parties and their factions in the Volyn Regional Council and city councils of the main cities, as well as with the mayors elected from the respective political parties. Thus, the achievements of deputies and mayors were partially equated to the merits of the party. This trend was also observed in the activities of the state authorities in the Volyn region and the Servant of the People party.

In the inter-election period, there was a general decline in the activity of the surveyed branches of political parties, especially campaigning and activities that require significant funding in general. Exceptions to this pattern were political conflicts and crises at both the national and local levels, when the need to defend certain positions and interests forced the branches of political parties or their leaders to become more active.

As a result of the research, practical recommendations for increasing the stability and institutional capacity of political parties in the Volyn region were formulated. These are ensuring stable state funding for political parties that have gained enough votes in the elections, as well as proper control over their spending. Ethical standards for local political parties also need to be improved. They include the refusal to hand over presents during meetings with voters, restrictions on the participation of political parties leaders with party symbols in the ceremonies connected to budget investments. In addition, restrictions on the affiliation of civil servants and local government officials with political parties should be tightened.

Key words: *comparative analysis, political parties, local government, Volyn Regional Council, mass media, public relations.*

Вступ. Згідно із чинним законодавством, в Україні політичні партії – це організації, які мають на меті «сприяння формуванню і вираженню політичної волі громадян», «беруть участь у виборах та інших політичних заходах». З такого визначення випливає, що одним із головних завдань політичної партії є здобуття влади, передусім через здобуття мандатів у парламенті, проте також у місцевих радах, або через делегування своїх представників брати участь у виборах Президента України та на інші посади [1].

Таким чином, вибори та передвиборчий період не рідко є періодами найбільшої активності політичних партій, щоб здобути максимальний рівень підтримки виборців для забезпечення свої представництва у виборних органах та на виборних посадах. Натомість у міжвиборчий період активність політичних партій може зменшуватися, якщо її не стимулюють інші фактори.

Метою цього дослідження є встановлення типових особливостей діяльності осередків політичних партій у Волинській області у міжвиборчий період. Вона розкривається через такі завдання:

- проаналізувати діяльність осередків політичних партій, представлених у Волинській обласній раді та міських радах міст обласного значення Волинської області за 2019–2021 роки;
- визначити, чим відрізняється діяльність вказаних осередків у період виборчих кампаній та міжвиборчий період;
- перевірити припущення про те, що діяльність місцевих осередків політичних партій в цілому менш активна та суттєво відрізняється у міжвиборчий період, порівняно із виборчим;
- сформулювати рекомендації щодо систематизації та активізації роботи місцевих осередків політичних партій у Волинській області у міжвиборчий період.

Актуальність даного дослідження визначена тим, що рівень стабільності та інституціоналізації політичних партій в Україні характеризують як дуже низький. Тому аналіз діяльності політичних партій саме у міжвиборчий період, тобто період відносного спаду їх активності, дозволяє визначити, наскільки сильними інституційно вони є, коли об'єктивні фактори менше сприяють активній діяльності. Також таке дослідження дозволяє сформулювати практичні рекомендації для політичних партій щодо стабілізації їх роботи на різних етапах політичного процесу в Україні [2].

Правові, теоретичні та методологічні основи дослідження. Ключовими для розуміння правової основи даного дослідження є такі нормативно-правові акти: Закон України (ЗУ) «Про політичні партії в Україні», Виборчий кодекс України, ЗУ «Про об'єднання громадян», ЗУ «Про місцеве самоврядування в Україні».

Методологічною основою даного дослідження є порівняльний або компаративістський аналіз, який широко застосовується у суспільних науках. Як відзначає В.В. Новосяд, «у тих сферах науки, де експеримент не може бути застосований, порівняння має на меті виявити схожості та відмінності між двома або більше ситуаціями, а також слугує єдиним засобом отримання інформації, достатньої для забезпечення більшої адекватності наукового підходу» [3].

Окреслюючи особливості проведення порівняльних досліджень, В.В. Коберник відзначає, що «у порівняльному дослідженні здійснюється порівняння певних характеристик двох і більше об'єктів в даний момент часу, а можливо, й одного об'єкта в різних часових проміжках з метою виділення та аналізу рис подібності та розбіжності між досліджуваними характеристиками» [4]. У нашому дослідженні йдеться про порівняння діяльності місцевих осередків політичних партій в одній локації – Волинській області та за однаковий період: 2019–2021 роки. Критерієм відбору партій для аналізу слугує факт створення їх фракцій у Волинській обласній раді або міських радах міст обласного значення: Луцька, Ковеля, Володимира та Нововолинська. Таким чином ми можемо проаналізувати діяльність партій, які гарантовано мали певний рівень підтримки виборців у ключових населених пунктах та області в цілому станом на жовтень 2020 року.

В контексті даного дослідження важливе розуміння засад взаємодії політичних партій із представницькими органами місцевого самоврядування. О. Кокіц вказує, що роль і місце політичних партій в місцевій політичній системі характеризуються через такі аспекти [5]:

- формування органів влади, тобто участь у формуванні органів місцевого самоврядування, здійснення підбору й висунення кандидатів;
- участь у здійсненні влади на місцевому рівні, тобто формування основних напрямків розвитку, місцевого політичного курсу;
- планування, тобто участь у виробленні основних напрямків розвитку місцевої громади загалом;
- контроль за діяльністю органів і посадових осіб місцевого самоврядування.

Ці аспекти ми врахували під час дослідження діяльності політичних партій, щоб встановити критерії для порівняння їх діяльності у виборчій та міжвиборчій період.

В контексті дослідження стабільності роботи партійної системи на місцевому рівні та її інституалізації у 2019–2021 роках важливим є дослідження Центру Разумкова «Партійна система України після 2019 року: ключові особливості та перспективи подальшого розвитку». Автори дослідження відзначають, що примусова «партизація» місцевих виборів дала поштовх для потужного розвитку місцевих політичних проєктів, що функціонують як політичні партії. Хоча згідно із статтею № 3 ЗУ «Про політичні партії в Україні» «політичні партії в Україні створюються і діють тільки із всеукраїнським статусом», такий статус для так званих «локальних» партій є лише формальним, а тому вони фактично сфокусовані на здобутті та утриманні влади на певній території, а також здобуття мандатів народних депутатів, які делеговані у Верховну Раду від одномандатних округів на відповідній території. У нашому дослідженні такою партією можна вважати лише «Громадянський рух «Свідомі», який станом на жовтень 2020 року для участі у місцевих виборах орієнтувався лише на м.Луцьк та Луцький район [1].

Результати дослідження. Для визначення особливостей діяльності у міжвиборчій період ми дослідили публічні акції та заяви осередків або представників у Волинській області для десяти партій: «Слуга народу», «За Майбутнє», «Європейська Солідарність», «Сила і Честь», ВО «Свобода», ВО «Батьківщина», «Громадянська позиція», «Об'єднання «Самопоміч», Аграрної партії України, «Громадянський рух «Свідомі».

Для дослідження були проаналізовані офіційні веб-сторінки, сторінки у соціальних мережах вказаних осередків, а також публікації у мас-медіа щодо цих осередків та їх лідерів. Таким чином вдалося максимально повно оцінити всі публічні заходи про які інформували як сам осередок, так і умовно незалежні джерела. Під час аналізу інформації акцент зроблений як на активність у інформаційному просторі, так і заходи, які проводили партії: внутрішні зустрічі партійних активістів, зустрічі із електоратом, благодійні акції, екологічні акції, мітинги тощо. Також проаналізована робота представників партій у органах місцевого самоврядування, яку висвітлювали саме як здобутки представників партії.

В частині загального аналізу діяльності осередків вказаних політичних партій встановлено, що їх можна умовно розділити на дві групи: більш активні та менш активні за критерієм активності у інформаційному просторі (через мас-медіа та соцмережі), а також щодо кількості публічних заходів та кількості залучених учасників.

До першої, «більш активної» групи належать партії «За Майбутнє», «Слуга народу», «Європейська солідарність», ВО «Батьківщина», ВО «Свобода».

До другої, «менш активної»: «Сила і Честь», «Громадянська позиція», «Об'єднання «Самопоміч», Аграрна партія України та «Громадянський рух «Свідомі».

Такий розподіл тісно пов'язаний із фактичним представництвом кожної партії у Волинській обласній раді та міських радах міст обласного значення. Перша група партій представлена у всіх радах, за винятком ВО «Свобода», фракція якої відсутня у міській раді Володимира. Проте вона включена до цієї групи через суттєве представництво у інших радах та значну активність осередків у різних аспектах.

Таким чином вдалося встановити, що активність місцевих осередків політичних партій у Волинській області загалом прямо пропорційна їх представництву у ключових місцевих радах. В окремих випадках йдеться про значну активність у одній із рад, проте відсутність представництва на та активного осередку в інших. Такими наприклад є «Громадянський рух «Свідомі» (активна робота лише у м. Луцьк та Луцькому районі), «Об'єднання «Самопоміч» та «Громадянська позиція» (активна діяльність лише у м. Володимир).

Для цього є об'єктивні передумови. По-перше, саме діяльність депутатів у місцевих радах є ключовою темою для інформування виборців про діяльність місцевого осередку, а місцеві депутати як правило є ключовими персонами поряд із всеукраїнськими лідерами політичних партій. Якщо партійний осередок не має афілійованих депутатів, це негативно відображається на їх можливостях впливати на

політичні процеси або ж вирішувати господарські проблеми на користь виборців. По-друге, значна підтримка політичної партії у області або окремій громаді може стимулювати їх активніше діяти на даній території для утримання позицій. По-третє, існуючий рівень підтримки в регіоні може бути аргументом для інвестування додаткових ресурсів у просування осередку через мас-медіа.

Таблиця 1

Відсоток депутатів, представлених фракціями різних політичних партій у Волинській обласній раді та міських радах міст обласного значення Волинської області

Партія	Обласна	Ковель	Луцьк	Володимир	Нововолинськ	Середнє арифметичне
«За Майбутнє»	34,38%	18,42%	30,95%	32,35%	41,18%	31,46%
«Європейська солідарність»	26,47%	15,79%	21,43%	11,76%	17,65%	18,62%
«Слуга народу»	12,50%	18,42%	11,90%	11,76%	11,76%	13,27%
ВО «Батьківщина»	14,06%	13,16%	9,52%	11,76%	14,71%	12,64%
ВО «Свобода»	10,94%	7,89%	11,90%	0,00%	14,71%	9,09%
ПП «Сила і Честь»	6,25%	10,53%	0,00%	11,76%	0,00%	5,71%
Аграрна партія	7,81%	15,79%	0,00%	0,00%	0,00%	4,72%
Громадянський рух «Свідомі»	0,00%	0,00%	14,29%	0,00%	0,00%	2,86%
ПП «Громадянська позиція»	0,00%	0,00%	0,00%	11,76%	0,00%	2,35%
Об'єднання «Самопоміч»	0,00%	0,00%	0,00%	8,82%	0,00%	1,76%

Типовими **формами діяльності** для досліджених осередків були:

Привітання виборців із календарними святами, публікації з приводу пам'ятних дат (День Незалежності, День захисника України тощо), привітання із днями народження однопартійців та інших знакових осіб. Найбільш поширеними були такі матеріали у соціальних мережах, зокрема Facebook. Через свою специфіку такі вітальні публікації добре поширюються, що відображає як культурний аспект взаємовідносин партійців, такі практичне значення: популяризацію самої сторінки.

Поширення наративів всеукраїнських/локальних лідерів партій. Близько половини публікацій на сторінках місцевих осередків тим чи іншим чином пов'язані із подіями загальнодержавного масштабу, а не власне інфоприводами, створеними самими волинськими партіями. Це свідчить про незначну автономію окремих осередків щодо вибору тематики, а також популяризації локальних політичних лідерів. Яскравим винятком є партія «Громадянський рух «Свідомі», яка є локальною та не має лідерів у інших регіонах.

Зустрічі із виборцями. Тематика зустрічей із виборцями типова як для виборчого, так і для міжвиборчого періоду. Такі зустрічі можуть відрізнятися за форматом, інформаційним приводом, локацією. Частина із зустрічей супроводжувалися **відкриттям певного об'єкту**, збудованого чи оновленого за бюджетні або спонсорські кошти, або врученням подарунків. Таким чином звітування або виступи перед виборцями поєднуються із **врученням матеріальних цінностей**, що також є невід'ємною складовою діяльності більшості осередків політичних партій. Дійовими особами під час таких заходів переважно виступають депутати місцевих рад та посадовці, які є представниками або афілійованими із партією. Таким чином, для їх діяльності характерне **поєднання ролей представника органу місцевого самоврядування/державної влади і представника партії**.

Для партій «За Майбутнє» та «Слуга народу» також характерне поєднання діяльності осередку партії із роботою народних депутатів. У випадку «За Майбутнє» ідеться про роботу народних депутатів І. Палиці, І. Гузя, І. Констанкевич, С. Івахіва, які є членами депутатської групи «За Майбутнє» у Верховній Раді України та публічно афілійовані і обласним осередком партії. Для партії «Слуга народу» це народні депутати В. Стернійчук та В. Рубльов.

Акцент на поєднання зустрічей із виборцями із врученням матеріальних цінностей чи відкриттям певних об'єктів інфраструктури ймовірно пов'язаний із реальними очікуваннями частини виборців від політиків та держави, тобто матеріальної підтримки у різних формах. Так, економічні проблеми та недостатня розвиненість інфраструктури (передусім освітньої та медичної) за даними соціологічних опитувань є одними із головних для населення України, тому вручення матеріальних цінностей або фінансування покращення інфраструктури можуть бути важливими для електорату політичних партій. Так, за даними соціологічного опитування, проведеного у листопаді 2021 року, на Заході України опитаних найбільше турбували інфляція – 48%, зростання тарифів – 44%, корупція в державних органах – 23%, безробіття – 22%, військові дії на Донбасі – 18% [6].

Разом із акцентом на матеріальну допомогу та PR-акції навколо відкриття об'єктів інфраструктури, такі пріоритети визначають і тематику заяв представників більшості досліджених осередків політичних партій у Волинській області. Так, для у випадку партії «Слуга народу», яка була пропрезидентською після обрання Президентом України В. Зеленського у 2019 році, йшлося про підтримку провладного курсу та висвітлення проектів у Волинській області в рамках державних програм «Велике будівництво», «Зелена країна» тощо. Для партії «За Майбутнє» було характерним позитивне висвітлення діяльності народних депутатів та органів місцевого самоврядування, де ця партія має найбільшу фракцію та афілійованих місцевих голів, зокрема у найбільших населених пунктах, таких як м. Луцьк, Ковель, Володимир, Нововолинськ.

Немає чіткої тенденції щодо того, наскільки політичні партії робили акцент на місцевих проблемах порівняно із загальнодержавними. В цілому більш зосередженими на локальних проблемах були партії, від яких були обрані голови громад на місцевих виборах 2020 року, а також «Громадянський рух «Свідомі», який фактично працює лише на частині Волинської області. Також активними були осередки партій, чий фракції знаходилися в умовній опозиції у місцевих радах. Так, у м. Нововолинськ фракція ВО «Свобода» після місцевих виборів 2020 року була значно опозиційною щодо міського голови Б. Карпуса, а у м. Ковель – до міського голови І. Чайки. У м. Володимир фракції «Об'єднання «Самопоміч» та «Громадянська позиція» були опозиційними до міського голови І. Пальонки.

Менш активними щодо локальних питань були осередки Аграрної партії України, ПП «Сила і Честь», ВО «Батьківщина». Це може бути пов'язаним із тим, що вони не були у жорсткій опозиції до міського голови у жодній із досліджених місцевих рад, а також мають незначне представництво серед голів громад Волинської області, а тому не мали менший доступ до публічних акцій із залученням адміністративного ресурсу органів місцевого самоврядування.

Внутрішні заходи партійного активу. Значна частина заходів для кожної із політичних партій були внутрішніми, тобто за участі лише представників та прихильників партії. Водночас на офіційних сторінках партій у соцмережах та сайтах їх висвітлювали, тому ми можемо оцінити заявлену тематику та приблизну кількість учасників. Йдеться про звітні конференції, збори щодо важливих питань діяльності партії чи подій в країні, навчання, обрання (переобрання) голів осередків тощо. Особливими структурами в рамках діяльності осередків були молодіжні та жіночі організації. Так, існування жіночого «крила» декларували на Волині партія «Слуга народу» – «Зе!Жінки», «За Майбутнє» – жіночий рух «За Майбутнє». Молодіжні організації у Волинській області представляли партії «За Майбутнє», ВО «Батьківщина», «Слуга народу», «Сила і Честь», «Європейська Солідарність».

Специфікою таким підрозділів є акцент на роботу із жіночою аудиторією та молоддю. Водночас варто відзначити, що через слабку інституціоналізацію та нестабільність роботи такі підрозділи здебільшого не є строго відділеними від інших складових осередку партії. Наприклад, лідери молодіжних осередків часто працювали у партійних офісах чи були депутатами місцевих рад, а тому не виступали у ролі суто молодіжних лідерів у рамках роботи партії. Також для більшості партій акції молодіжних та жіночих підрозділів не були регулярними.

Взаємодія із мас-медіа. Окрім власних сайтів та сторінок у соціальних мережах, осередки політичних партій та їх лідери часто були героями матеріалів у мас-медіа. Більша частина таких матеріалів: або офіційно оплачена реклама, або матеріали із ознаками замовності, тобто фактична реклама під виглядом журналістських матеріалів із дотриманням стандартів об'єктивності. Взаємодія із мас-медіа відбувалася у кількох формах.

По-перше, це висвітлення роботи партії/політика у мас-медіа, які фактично підконтрольні представникам партії чи її спонсорам. Два з трьох ключових телеканалів, більшість радіостанцій та інформаційних агенцій у Волинській області у цей період були фінансово залежні від політиків або спонсорів політичних партій. Через існування такої залежності ці мас-медіа зазнавали суттєвого впливу відповідних політичних партій, що дозволяло розміщувати компліментарні матеріали із ознаками замовності для популяризації партій [7].

По-друге, розміщення реклами на ринкових умовах. Частина публікацій, особливо у період виборчої кампанії були розміщені осередками політичних партій як політична реклама із відповідним маркуванням. Проте через недостатню врегульованість ринку інтернет-медіа та значну кількість прихованої політичної реклами не можна стверджувати, що доступ різних політичних партій до ринку політичної реклами у Волинській області у досліджуваній період був рівним.

По-третє, це розміщення реклами за бюджетні кошти в рамках висвітлення роботи депутатів та міських голів. Частина місцевих рад, зокрема Волинська обласна рада та Луцька міська рада мали відповідні програми висвітлення діяльності цих органів. Для цього використовувати відповідні структурні

підрозділи рад (наприклад управління інформаційної роботи Луцької міської ради), а також договори про висвітлення із мас-медіа. Таким чином депутати місцевих рад та посадовці мали можливість заявити свої позиції та досягнення через мас-медіа і опосередковано представити себе як представників політичної партії.

Окрім цього, у інформаційному просторі були присутні критичні матеріали щодо політичних партій та окремих їх представників, зокрема «чорний піар», тобто критичні матеріали на основі неправдивої інформації та інформаційних маніпуляцій. Не рідко їх поширювали через соціальні мережі із приховуванням справжнього автора.

Відмінності у партійній активності у виборчий та міжвиборчий період. Специфіка роботи партійних осередків у Волинській області у міжвиборчий період порівняно із виборчими кампаніями зумовлена переважно зміною об'єктивних умов їх діяльності. У специфіці міжвиборчого періоду відіграють роль кілька ключових факторів:

- відсутність необхідності проводити обов'язкові для участі у виборах заходи (конференції, висування кандидатів тощо);
- зменшення витрат на залучення та координацію додаткових працівників, зокрема членів дільничних та окружних виборчих комісій, працівників виборчого штабу;
- зменшення витрат на виготовлення агітаційної продукції та популяризацію партії.

Саме виборча кампанія природно виступає моментом кульмінації роботи політичних партій. Натомість після виборів партійна активність може падати. Особливо такий спад помітний для політичних партій, які мають незначне представництво у органах місцевого самоврядування або не мають афілійованих народних депутатів. Іншими причинами для активізації політичних партій були конфлікти у місцевих радах, розгляд стратегічних проєктів рішень під час сесій рад, сезонні свята (активізація благодійної активності), політичні конфлікти локального чи загальноукраїнського масштабу, міжнародні відносини. Таким чином ми можемо встановити, що осередки політичних партій, які не мали представництва у органах місцевого самоврядування у певній громаді, практично не здійснювали там публічної політичної діяльності у міжвиборчий період. Системне розширення діяльності партій спостерігалось лише безпосередньо перед парламентськими виборами 2019 року та місцевими виборами 2020 року.

Така суттєва циклічність діяльності осередків політичних партій та їх прив'язаність до роботи депутатів і посадовців негативно впливає на їх інституціоналізацію та втілення довгострокових стратегічних цілей на локальному рівні.

Практичні рекомендації для законотворчості та практик на локальному рівні. Як вже зазначено вище, одними із головних проблем партійної системи України є недостатня інституціоналізація та стабільність роботи політичних партій. Прямим наслідком цього є поява тимчасових політичних проєктів «під вибори», активізація напередодні виборів політичних партій, які існували лише формально, розвиток локальних політичних проєктів, які працюють лише на територіях, де мають бізнесові та політичні інтереси їх спонсори.

Такі явища суттєво проявляються і на локальному рівні, де існують ще складніші, ніж на загальноукраїнському, передумови для стабільної роботи інституту політичних партій. Цьому заважають обмежене фінансування, суттєва роль неформальних зв'язків у політичній системі, зокрема роль неформальних ситуативних коаліцій в місцевих радах, які часто формуються навколо голови громади. Таким чином для місцевого політика його неформальні зв'язки із іншими політиками можуть відігравати значно більшу роль, ніж партійна приналежність. Отже, партійна система на локальному рівні здобуває ознаки «клановості», тобто існування неформальних кланів та ситуативних союзів, часто пов'язаних із економічними, радше ніж політичними інтересами.

Для подолання цього явища потрібне запровадження додаткових стимулів для підвищення лояльності представників партії до власної організації більше, ніж до неформальних коаліцій. Таким стимулом може бути **державне фінансування політичних партій**, яке вже частково працює станом на 2021 рік та забезпечує додаткову фінансову основу для більшої незалежності політичних партій від бізнес-інтересів їх спонсорів та «кланових» структур. Контроль цих коштів потребує запровадження **жорстких вимог до політичних партій щодо звітування** про свої витрати і оприлюднення цієї інформації для донесення її до виборців через мас-медіа [8].

Подолати сильну прив'язку політичних партій до представництва у органах місцевого самоврядування і зв'язків із великим бізнесом може **відмова від традиції вручати матеріальні цінності під час зустрічей із виборцями**. Це дозволить політичним партіям на локальному рівні перейти від моделі «подарунок за голос» до формування більш стабільного кола прихильників, які розуміють ідейні засади партії та усвідомлено підтримують її. Ядро таких прихильників дозволить мати стабільнішу

електоральну базу, а також зменшить витрати на утримання місцевих осередків. Такі заходи необхідні, оскільки поняття «підкуп виборців» поширюється саме на виборчу кампанію, натомість у міжвиборчий період заходи із вручення матеріальних цінностей політиками заради здобуття підтримки обмежені недостатньо.

Суворіші обмеження щодо афіліювання посадових осіб органів державної влади та місцевого самоврядування із політичними партіями. Попри те, що державна служба вже частково відмежована від діяльності політичних партій, на рівні Волинської області спостерігається поширена практика політичного афіліювання голів місцевих рад та їх заступників, а також голів місцевих державних адміністрацій із політичними партіями. Це відбувається через спільні заходи із відкриття інфраструктурних об'єктів, публічного вручення подарунків, поширення партіями політичних заяв від імені посадовців.

Хоча певне асоціювання вибраних голів громад із партіями, від яких вони брали участь у виборах є природнім, для зниження рівня корупції на локальному рівні варто стимулювати рівновіддаленість голови громади від політичних партій. Ще суворіше в даному випадку варто обмежити фактичну віддаленість голів місцевих державних адміністрацій від політичних партій, адже вони є держслужбовцями. Такі заходи можуть допомогти встановленню більш чесної конкуренції між політичними партіями на локальному рівні, коли партія, яка має афіліюваних посадовців, не отримує непропорційно великі переваги для PR-акцій.

Висновки. У дослідженні проаналізована діяльність осередків десяти політичних партій у Волинській області у 2019–2021 роках. Встановлено, що ключовими формами роботи були внутрішні зустрічі та зустрічі із виборцями, привітання, звіти про здобутки афіліюваних депутатів та посадовців, політичні заяви, внутрішньопартійні заходи. Для частини політичних партій типовою була активність жіночих та молодіжних організацій, проте вони були не регулярними та чітко не відділеними від інших активностей.

Крім цього, спостерігався сильний зв'язок осередків політичних партій із відповідними фракціями у Волинській обласній раді та міських радах обласних центрів, а також із головами громад, які обрані від відповідних політичних партій. Таким чином здобутки в рамках депутатської діяльності та виконання посадових обов'язків частково прирівнювали до заслуг партії. Також у випадку партії «Слуга народу» йшлося про часткове присвоєння заслуг в рамках діяльності органів державної влади, зокрема державних програм «Велике будівництво», «Зелена країна» тощо.

У міжвиборчий період спостерігалось загальне зниження активності досліджених осередків політичних партій. При цьому кількість публічних заходів падала сильніше, ніж кількість публікацій у мережі Інтернет, зокрема у соціальних мережах. Таким чином можна зробити висновок, що у міжвиборчий період осередки політичних партій значно зменшують витрати на свою діяльність, задіюють меншу кількість людей та ресурсів. Натомість ведення сторінок у соціальних мережах та офіційних сайтів може потребувати менше ресурсів, ніж так звані «офлайн»-акції, тобто ті, які відбуваються не у віртуальному просторі. Причому різкий спад активності може негативно позначитися на довірі до відповідної політичної партії та політиків загалом, адже у частини виборців виникає враження, що про них «згадують лише перед виборами».

Винятками із цієї закономірності є політичні конфлікти та кризи як на всеукраїнському так і на місцевому рівні, коли потреба відстояти певні позиції та інтереси змушує осередки політичних партій або їх лідерів активізуватися. Також зростання політичної активності спостерігається під час розгляду важливих питань у місцевих радах, зокрема розподілу бюджету, питань, що містять ідеологічну складову, або стосуються знайного фінансування з бюджету.

Для підвищення рівня інституціоналізації та стабільності роботи осередків політичних партій у Волинській області ми рекомендуємо забезпечити стабільність державного фінансування політичних партій для гарантування більшої незалежності їх діяльності від неофіційних зв'язків із представниками бізнес, а також забезпечення регулярного звітування і механізмів публічного контролю витрат політичних партій.

Крім цього, потребують вдосконалення етичні стандарти діяльності місцевих осередків політичних партій. По-перше, стабілізації їх роботи сприятиме відмова від традиції вручати подарунки виборцями від імені політичних партій. Також в цьому контексті потрібні додаткові обмеження щодо проведення публічних відкриттів об'єктів, відремонтованих чи збудованих за бюджетні кошти, за участі лідерів політичних партій.

Ці заходи сприятимуть забезпеченню більш рівних умов для діяльності осередків політичних партій у Волинській області та забезпечення їх стабільнішої діяльності як у виборчий, так і у міжвиборчий період.

Література:

1. Закон України «Про політичні партії в Україні». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14#Text> (дата звернення: 24.01.2022).
2. Якименко Ю., Замятін В., Биченко А., Міщенко М., Розумний О., Стецьків А. Партійна система України після 2019 року: ключові особливості та перспективи подальшого розвитку. *Центр Разумкова*. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2020_part_sistem.pdf (дата звернення: 24.01.2022).
3. Новосяд В. В. Особливості порівняльних досліджень у науці державного управління. *Аспекти публічного управління*. 2014. Випуск 25. URL: <https://aspects.org.ua/index.php/journal/article/download/50/50> (дата звернення: 24.01.2022).
4. Кобильник В. В. Порівняльний метод як основа політологічного дослідження. *Збірник наукових праць «Політологічні студії»*. 2011. Вип. 2. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/38801/06-Kobilnik.pdf?sequence=1> (дата звернення: 24.01.2022).
5. Кокіц О., Козаренко І. Особливості взаємодії політичних партій у представників органів місцевого самоврядування в Україні на сучасному етапі. URL: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2009/2009-03\(3\)/09kopuse.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2009/2009-03(3)/09kopuse.pdf) (дата звернення: 24.01.2022).
6. Суспільно-політичні погляди в Україні: опитування IRI (з 6 по 15 листопада 2021 року). *Соціологічна група «Рейтинг»*. URL: https://ratinggroup.ua/research/ukraine/obschestvenno-politicheskie_nastroeniya_v_ukraine_opros_iri.html (дата звернення: 24.01.2022).
7. Шарпата К. Політична карта Волинської області. *Громадянська мережа «Опора»*. URL: https://www.oporaua.org/article/vyboru/parlamentski-vyboru/political_map19/19544-politichna-karta-volinskoyi-oblasti (дата звернення: 24.01.2022).
8. Фещенко І. На фінансування партій у 2022 році виділять майже 900 мільйонів. *Рух «Чесно»*. URL: <https://www.chesno.org/post/4894/> (дата звернення: 24.01.2022).